

אלכסנדר פושקין

משֶׁתָּה לַעֵת דְּבָר

מתוך *The city of the plague*, טרגדיה מאת וילסון.

רחוב, שולחן ערוך, כמה גברים ונשים הוללים.

איש צעיר:

נשיא נכבד! הרשה לי להשמיע
דברים על איש שלהפיר היטבנו,
אדם שבדיחותיו, אמרות השפר
אשר שפע, חציו טבולי הארס
שכבד נימתם חבוי בו עקץ,
לכל שיחה שמחת חיים הוסיפו,
פירו את הקדרות אשר זרע
אורחנו הממאיר, כלומר, הדבר,
גם בין המבריקים שבקרננו.
הן רק לפני יומים פה צחקנו
לשמע ספוריו ולא יאה
שבמשתה ההלולה שלנו
נשפח את ג'קסון! מושבו נצב ריק
באלו עוד ממתין לו שיגיע,
ללץ שלו, אך זה עבר מכבר
לשפון בקן תת-קרקעי עטוי קור...
אם כי גם שם, בקבר, כך נדמה,
לא נחה לשונו המהתלת.
אך אנו עוד חיים ואין סבה
לשקע בעצבות מרה. אם פן,

נְשִׁיק כּוֹסוֹת לְזֵכֶר יְדִידֵנוּ
בְּקוֹל עֲלִיז וּפְהָ אֶחָד נִרְיַע
כְּמוֹ לוֹ עוֹדְנֵנוּ חַי.

נְשִׂיא :

רֵאשׁוֹן נֶשֶׁר הוּא
מַחּוּג הַחֲבָרִים. מוּטָב בְּאֵלֶם
לְשִׁתוֹת פֶּה לְכַבּוֹדוֹ.

אִישׁ צָעִיר :

מְסֻפִּים, נִשְׁתָּה !

כּוֹלֵם שׁוֹחִים כְּשִׁתִּיקָה.

נְשִׂיא :

קוֹלְךָ, חֲבִיבָתִי, תְּמִיד מְצֻלֵחַ
לְשִׁלוֹת שְׁלֵמוֹת פְּרָאִית מְשִׁיר שְׁכוּחַ
הוּי, שִׁירִי, מְרִי, שִׁיר אֶרֶץ שֶׁל צָעִיר
שֶׁבָתְמוֹ נָשׁוּב לְחַגֵּג בְּיַחַד
מְטוֹרְפִים כְּמוֹ מִי שֶׁתְּעַתּוּעַ
תִּלְשׁ אוֹתוֹ פֶּתְאוּם מְפָנֵי הָאֶרֶץ.

מְרִי (שְׂרָה) :

כְּשֶׁאֶרְצִי הִיְתָה פּוֹרְחַת
וּמְשַׁנְּגֶנֶת בְּעוֹלָם
בְּיָמֵי רֵאשׁוֹן עִם שַׁחַר
בֵּית הָאֵל הִמָּה אֶדָם.
וְאֶפְשָׁר הִיְתָה לְשִׁמְעַ

תלמידים בצחוק רועש
בשדות היונפו גבוה
הפגל והחרמש.

אך הפנסייה שוממת
בית-הספר נעזב
החרשה ריקה, דוממת,
התבואה בשלה לשוא,
והכפר היה פאין,
תל חרוך, ולמולו
רק בית הקברות עדין
לא חדל ממלמולו.

בלי הפסק עלי בפנים
החיים נושאים מתים,
משועים אל השמים:
חוס על אלה, אלהים!
בלי הפסק כורים עוד קבר
האתים מתנופפים
זה אל זה קברים כעדר
מבהל מצטופפים.

אם נגזר עלי ללכת
באביב ימי, אתה
שלבי יצא אליך
אנא רחק ממטתה
של אהובתך המתה
ולוני מרחק.
גני לא תקום לפתע,
לשפתייה אל תשק.

מִכְּפָרְנוּ נֹס כְּרוּחַ !
מִצָּא פָּנָה לְעֶצְמְךָ
שָׁם תִּוּכַל סוּף סוּף לְנוּחַ,
שָׁם תִּמְתִּיק אֶת צַעֲרְךָ.
וּכְשִׁיתְנַדֵּף הַדָּבָר
אֶת קַבְרֵי הַדָּל בְּקָר
אֶדְמוּנָד, גַּם אַחֲרֵי הַקָּבָר
גִּנְי לֹא תֵאָהֵב אַחֵר !

נְשִׂיא :

אֲנוּ מוֹדִים לָךְ, מְרִי הַמְהַרְהֵרֵת,
מוֹדִים לָךְ עַל שִׁירְךָ רוּי הַעֲצָב !
אִם כֵּן, גַּם אֲז כִּיּוֹם, בְּקָר הַדָּבָר
כָּל הַר וְעַמֶּק בְּמַחֲזוֹתֶיךָ,
וְנִשְׁמָעוּ קוֹל אֲנַחָה וְשִׁבְר
עַל גְּדוֹת נֶהַר וְנַחַל שְׁעֵתָה
שׁוֹצְפִים בְּצַחֲוֹק עֲלֵיזוּ, זוֹרְמִים בְּנַחַת
בְּעֵדֶן הַפְּרָאִי שָׁבוּ גְּדֵלְתָּ.
מִשְׁנַת הַשָּׁכֵל שְׁבָה קֶצֶר הַקֶּטֶל
בְּגִי חֵיל, נִכְבְּדִים, זְכִי לְכָב,
כָּל שְׁנוֹתָר הוּא זְכָר מְעַרְפֵּל
בְּשִׁיר רוּעִים פְּשׁוּט עָרַב לֹא זָן
שְׁאֵת הַלֵּב צוֹבֵט... לֹא, אִין דָּבָר
שְׁיַעֲצִיב אוֹתְנוּ בְּחַגְנוּ
כְּמוֹ צְלִיל עֲגוּם הַמְהַדְהֵד בְּלֵב !

מְרִי :

לוֹ רַק יִכְלֵתִי לֹא לְשִׁיר אֶף פַּעַם
מַחוּץ לְקֵן הוֹרֵי הַיְקָרִים !
הֵם אֶהְבוּ לְהַאֲזִין לְמְרִי.

נדמה שאת עצמי אני שומעת,
המומרת שם, על סף הבית.
קולי היה אז קצת מתוק יותר:
קולה של התמימות...

לואיזה:

שירים כאלה
יצאו מהאפנה! אם כי עדן
ישנם פתאים: באמונה עוררת
הם נמסים למול דמעת אשה.
היא בטוחה שלחלוחית עיניה
שובה כל לב – לו כך היתה חושבת
גם על צחוקה, כי אז לעולמים
לא מש מפיה. ולסינגהם הלל
יפין של צפוניות צוחניות –
מיד התיללה. אח, לא סובלת
את השער הסקוטי הצהב.

נשיא:

שמעו: קול נקישת הגלגלים!

(מגיעה עגלה, עמוסה גופות. שחור-עור נוהג בה)

אקה! לואיזה התעלפה, שערתתי
על פי דבריה שלבה לב גבר,
אך האכזר חלש מהפגיע,
וגם בלב הומה תשוקה חי פחד!
שפכי עליה מים. כן, הוקל לה.

מָרִי :

אָחוֹת לְחֶרְפְּתִי, אָחוֹת לְעֶצֶב
הַנִּיחִי עַל חֲזִי רֹאשְׁךָ.

לוֹאִיזָה (מִתְעַשֶּׂתת) :

חֲלֵמָתִי

עַל שֶׁד נֹרָא, שְׁחֹר-עוֹר, לְבָן-עֵינַיִם...
"קָרְבִי לְעִגְלָה" קָרָא, אַךְ שָׁם
שָׁכְבוּ מֵתִים, פִּיּוֹתֵיהֶם הִפְיָקוּ
לְחֹשׁוֹשׁ אַיִם, מִלְמוֹל בְּלִתִּי מוֹבָן...
אִמְרוּ הָאֵם אַכֵּן כָּל זֶה נֶחְלַם לִי ?
הָעִגְלָה עָבְרָה פֹּה ?

אִישׁ צָעִיר :

דֵּי, לוֹאִיזָה,

הַתְּעוֹדֵדִי – גַּם אִם הֶרְחֹב הוּא לָנוּ
מִקְלָט דוֹמָם מִפְּנֵי מְלֶאֶךְ הַמָּוֶת
מִסְתוֹר לְמִשְׁתָּאוֹת פְּרוּעִים, תִּסְכְּיָמִי
שְׁעִגְלָה שְׁחֹרָה כְּמוֹ זֹאת, מִתָּר לָהּ
לְחַלֵּף הִיכָן שָׁרַק תַּחְפֹּץ, לֹא כֵךְ ?
מוֹטֵל עָלֵינוּ לְפָנוֹת לָהּ דְרֹךְ !
שָׁמַע, וְלִסְיִנְגָהּ, כְּאוֹת פִּיוֹס לְגִבְרֶת,
וּכְמִחְוָה לְהִתְעַלְפוֹת, אוֹלִי
תִּסְכְּיָמִי לְשִׁיר לָנוּ שִׁיר חֵי, שִׁיר חֹפֶשׂ
בְּלִי עֶצֶב סְקוּטִי, בְּלִי נִימָה קוֹדֶרֶת,
שִׁיר סַעַר מִשְׁתוֹלֵל כְּזֶמֶר בְּכַחוֹס
אֲשֶׁר נוֹלַד מִכּוֹס שְׁתֵּיהֶם רוֹתַחַת.

נָשִׂיא :

אֵינִי מְכִיר כְּאֵלֶּה, אַךְ אֲשִׁיר
הַמְּנוֹן לְדָבָר – אֶמֶשׁ הוּא נִכְתָּב,
כְּשֶׁלְּשִׁלּוּם נִפְרַדְתִּי מִכֶּם.
רָעַב מוֹדָר לְחֵרוּזִים גַּעוּר בִּי
לְרֵאשׁוֹנָה בִּימֵי חַיֵּי ! שְׁמַעוּ :
צְרִידוֹת קוֹלֵי שִׁיכָה כְּזוֹ הוֹלְמָת.

רְבִים :

הַמְּנוֹן לְמַגְפָּה, נִקְשִׁיב לוֹ בְּשִׂמְחָה ! הַמְּנוֹן לְמַגְפָּה, נִפְלָא, bravo! bravo !

נָשִׂיא (שֵׁר) :

•
וּכְשֶׁהַחֲרֹף הָאֲדִיר
כְּמוֹ גְּנֶרֶל לְכֹאֵן מִדְּהִיר
אֶת חֵילָיו, יְלָדֵי הַפְּרָא,
סוּפּוֹת הַשֶּׁלֶג וְהַכְּפּוֹר,
הָאֵשׁ בְּאֵחַ נִגְדָם בּוֹעֶרֶת
וְהַמְּשֶׁתָּה צוֹחֵק בְּאוֹר.

•
וּכְשֶׁתְּבוֹא הַמַּגְפָּה
מְלָכָה קוֹדֶרֶת וְזִקּוּפָה
וְתַתְּפֹאֵר בְּקִצִּיר הַדְּבָר
תִּנְקֵשׁ בְּדִלְתַּת יוֹם וְלֵיל
בְּאֵת שְׁעוֹד יַחְפּוּר פֶּה קָבֵר...
מָה נַעֲשֶׂה ? אֵיךְ נִנְצֵל ?

•
כָּמוּ מֵהַחֶרֶף הַסּוֹרֵר
כֵּךְ מֵהַדְּבָר נִסְתַּתֵּר !
נִצִּית אֲרוֹת, נִמְזַג גְּבִיעַ
עַד שֶׁרָאֲשֵׁנוּ יִסְתַּחֲרֵר
וְנַעֲרֵךְ מִשְׁתֵּה, נִרְיעַ,
מִלְכוּת הַדְּבָר נִפְאֵר.

•
יֵשׁ שִׁכְרוֹן בְּמִלְחָמוֹת
וְעַל סִפֵּי הַתְּהוֹמוֹת
בְּהַמּוֹלֵת גְּלִים שׁוֹצְפוֹת
שֶׁל יָם קוֹדֵחַ בְּסוּפָה,
בְּרוּחַ בַּת-עֶרֶב סוֹחֶפֶת
וּבְנִשִּׁיפַת הַמַּגְפָּה.

•
כָּל סִכְנַת חַיִּים תִּצְיִית
בְּלֵב כָּל בֶּן תְּמוֹתָה אֲרֻצִּי
תַּעֲנוּגוֹת אֵין לְהַבִּיעַ -
וְסוֹד חַיִּי הַנִּצַּח בָּם.
אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר הִצְלִיחַ
לְטַעַם מֵהֶם וְלִרְאוֹתָם.

•
אִם בֶּן, הַמְּנוֹן לְמַגְפָּה
תְּהַלְתֵּךְ כָּאֵן לֹא תִקְפָּה
אֲנַחְנוּ בַחַיִּים בִּינְתִים !
נִשְׁיַק כּוֹסֵית וּבַתְרוּעוֹת
נִלְגַם אֶת הַכֵּל הַשְּׁפֹתִים
אֲשֶׁר אוֹלִי... כְּבָר נְגוּעוֹת.

כְּמֹר:

מִשְׁתַּה כְּפִיָּה, כּוֹפְרִים חֲסֵרֵי כָּל דַּעַת!
בְּהִלּוּלָה וּבִשְׂיָרִים הִלְלוּ
אַתֶּם מִחֲלָלִים אֶת הַדְּמָמָה
הָאִימְתַּנִּית אֲשֶׁר הִשְׁלִיט הַמָּוֶת!
לְמוֹל חוֹרֵי פָּנִים, מִכִּי הָאֲבָל,
אֲנִי נוֹשֵׂא תַּפְלָה, אֲבָל מִנְּגֹד
עוֹלָה צְהָלְתֶּכֶם הַמֵּת־עֵבֶת
וּמִחֲרִידָה שְׁנַת מֵת וּמִפְּזֻרָת
רַגְבֵי עֶפֶר שְׁזָה עֵתָה הַנִּיחוּ!
לוֹלֵא קְשִׁישִׁים וּרְעִיּוֹת הִרְעִיפוּ
קִינָה קְדוֹשָׁה מְעַל לְבוֹר הַמָּוֶת -
כִּי אֲזַ חֲשַׁבְתִּי שִׁשְׂדִּים הֵם אֵלָה
הַמִּיִּסְרִים נִשְׁמַת כּוֹפֵר זְחוּחַ,
מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ בְּצַחוּק אֶל תוֹךְ הָאֶפֶל.

קוֹלוֹת אֲחֵדִים:

מִמְחָה הוּא בְּדַבּוֹר עַל גִּיהֲנוֹם!
קְרִימָה צָעֵד, זָקֵן, עֹזֵב אוֹתָנוּ!

כְּמֹר:

אֲנִי מִפְּצִיר בְּכֶם בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ
שְׁעַל הַצֶּלֶב עָלָה לְמַעַנְנוּ:
מִן הַמִּשְׁתָּה הַמְּנוֹאֵץ חִדְלוּ
אִם בְּשִׁמִּים רְצוֹנְכֶם לִפְגֹּשׁ
נִשְׁמוֹת הָאֲבוֹדִים אֲשֶׁר אָהַבְתֶּם.
חִזְרוּ לְבַתִּיכֶם!

נְשִׂיא :

הַעֲצֹב גַּר שָׁם
עֲכָשׁוּ, וְלֹב צָעִיר רוֹצֵה לְשִׁמְחָה.

כְּמֶר :

אתָּה הוּא, וְלִסְיִנְגָּהֶם ? שְׁשִׁבוּעוֹת
שְׁלוֹשָׁה חֲלָפוּ מֵאֵז פְּרַעַת בְּרַנְךָ,
חֹבֵב גּוֹפֵת אִמְךָ וּמְמַרְר,
אתָּה הוּא שְׁזַעֲקֵתָ עַל הַקֶּבֶר ?
אִמְךָ, אֵתָּה חוֹשֵׁב, אֵינָה בּוֹכָה ?
אֵינָה בּוֹכָה מְרָה שָׁם בְּרַקִּיעַ
בְּהַבִּיטָה עַל בְּנָה אֲשֶׁר שָׁקוּעַ
בְּחֹטָא מִשְׁתָּה, וְלִמְשִׁמַּע קוֹלְךָ
שְׁאִיר שִׁירֵי טְרוֹף כְּשִׁמְסָבִיב לוֹ
תְּפִלוֹת קְדוֹשׁוֹת וְאִנְחוֹת שֶׁל סֶבֶל ?
בּוֹא אֲחֵרִי !

נְשִׂיא :

מָה תִּטְפֹּל אֵלַי ?
אֵינִי יְכוֹל לָבוֹא בְּעַקְבוֹתֶיךָ,
אֵינִי חֵיב : אֲנִי לְכָאן נִכְבְּלֵתִי
בְּזִכְרוֹנוֹת אֵימִים, רְפִיוֹן יְדִים,
בְּהַכְרָה כִּי כָּל פְּלִי חוֹטָא,
וּבִירָאָה מִרִיק הָאֲבִדוֹן
הַמְצַפָּה לִי בְּשׁוֹבֵי הַבֵּיתָה —
בְּנִמְרָצוֹת הַהִלּוּלוֹת הַלְלוּ,
בְּכוֹס הַתְּרַעֲלָה הַמְשַׁלְּהֵבֵת,
בְּלִטּוֹפִיָּה שֶׁל (יִסְלַח הָאֵל)
אֲשֶׁה גּוֹנַעַת אַךְ כִּי מְצוֹדְדָת...

נשמת אמי לא תזמן אותי
מכאן – כָּבֵר מְאֹדָה, אָנִי שׁוֹמֵעַ
אוֹתְךָ קוֹרָא – רְצִיתָ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת נִשְׁמָתִי... תוֹדָה, לָךְ לְשִׁלּוֹם,
אֲךְ מְקַלֵּל מִי שְׁיִלַךְ אֶתְךָ !

רבים :

Bravo, bravo ! נְשִׂיא, יָפָה דְבַרְתָּ !
הִנֵּה לָךְ דְרֹשָׁה ! קְדִימָה, לָךְ !

כָּמֵר :

נשמת מתילדה מבקשת : בוא !

נְשִׂיא (קם) :

הָרַם אֶל הַשָּׁמַיִם אֶת יָדְךָ,
חֲנֻרְת וּקְמָלָה, וְהִשָּׁבַע לִי
לֹא לְהִזְכִּיר אֶת שְׁמָה – נָדַם לְעַד !
לוֹ רַק עֵינֶיהָ שֶׁהֵן בְּנוֹת אֲלֻמּוֹת
בִּי לֹא צָפוּ עֲתָה ! הִיא הָאָמִינָה
שְׁלֵב טְהוֹר, גָּאָה, חִפְשִׁי, פּוֹעֵם בִּי –
גֵּן עֵדֶן לָהּ מְצָאָה בְּזוֹעוֹתֶי...
הֵיכֵן אָנִי ? בַּת אֹר קְדוֹשָׁה ! הִנֵּה אֶתְךָ,
אֶתְךָ שָׁם, וְנִשְׁמָתִי הָאֲרוּרָה
לְשֵׁם לֹא תִתְעַלֶּה...

קול נְשִׂיא :

הוא השתגע –

הוֹזָה עַל רַעֲיָה שְׁכָבֵר אֵינָנָה !

כָּמָר:

גֵּלְךָ, גֵּלְךָ...

נָשִׂיא:

אָבִי, בְּשֵׁם שָׁמַיִם,
עֲזֹב אוֹתִי!

כָּמָר:

יִצִּיל אוֹתְךָ הָאֵל!
תִּסְלַח לִי, בְּנִי.

*הכומר יוצא. המשתה ממשיך.
הנשיא נשאר, שקוע בהרהורים עמוקים.*

הפואמה הדרמטית 'משתה לעת דבר' נכתבה בשנת 1830, והיא חותמת את המחזור 'טרגדיות קטנות' שנכתב כולו בסתיו פורה במיוחד בחיי המשורר, תקופה שזכתה לכינוי "סתיו בולדינו". פושקין נאלץ לשהות בכפר בולדינו בעוד ארוסתו ישבה כלואה במוסקבה עקב הסגר מחלה שהטל על העיר. היצירה מפגישה בין ה"ממנטו מוריי" המאיים, לבין ה"אכול ושתו כי מחר נמות".

זהו למעשה תרגום של קטע מתוך המחזה "עיר המגפה" (The city of the plague) שכתב ג'ון וילסון (1785-1854) אודות מחלת הדבר שהתפרצה בלונדון בשנים 1665-1666 וקטלה עשרות אלפים. פושקין בחר את החלק שעניין אותו ביצירה (תמונת המשתה בצל המוות), תרגם אותו מאנגלית אך גם שילב בו קטעים מקוריים: שירה של לואיזה וההמנון למגפה. וכך אנו זוכים לפגוש כאן את פושקין העורך, המתרגם והמשורר.

אברהם שלונסקי תרגם לעברית את הטרגדיות הקטנות, ופתרוניותו היצירתיים, שפתו המענגת וחוש הקצב הנדיר שלו היו כנר לרגליי במשך עבודתי על התרגום החדש למחזור כלו. בימים אלה אני עמל על אחרית הדבר ומנחה אל נבכי העולם הפושקיני על ידי עורכי, מורי ורבי, המתרגם וחוקר הספרות ד"ר עמינדב דיקמן, אשר לו אני מקדיש את התרגום.

(תרגם מרוסית והעיר: רועי חץ)